

E - Kulturoloģija
Inta Klāsone

Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā.

Masu kultūra

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”

prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu

kompetences paaugstināšana”

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,

LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011

Starpkultūru attiecības sabiedrībā izpaužas:

savstarpējā bagātināšanās procesā,
apmainoties viedokļiem,
respektējot kultūrvidē radītās vērtības,
prasmi tās kritiski izvērtēt,
mācoties,

tādējādi ļaujot dziļāk iepazīt ikvienam pašam sevi.

STARPKULTŪRU ATTIECĪBAS SABIEDRĪBĀ MŪSDIENĀS IETEKMĒ GLOBALIZĀCIJAS PROCESS PASAULĒ, KURU RAKSTURO :

patērēšana kā kultūra;

attālināšanās no etniskās kultūras;

elastīga savstarpēja pielāgošanās;

kultūra kā izklaide;

izklaides preču ražošana, kas dzēš atšķirību starp masu un elitāro kultūru,

informācijas daudzveidīgais klāsts masu komunikācijas līdzekļos;

kultūras dzīves izpausmju savstarpēja apmaiņa un integrācija Latvijā un ārvalstīs;

transnacionālisms, kā īpašas apziņas stāvoklis.

*Kā veidot indivīda vērtībasistēmu daudzkultūru
sabiedrības attiecību vidē?*

Kāda nozīme starpkultūru dialoga veidošanas procesā ir personības izpratnei par masu un elitārās kultūras raksturīgākām iezīmēm?

Kā indivīda ikdienas prakse un profesionālā karjera saistās ar masu un elitārās kultūrizpratnes jautājumiem un vai tas kaut kādā mērā ietekmē starpkultūru dialoga veidošanos?

Starpkultūru attiecības sabiedrībā ietekmējošie faktori

Cilvēces vēsturē nepārtraukti sastopama jaunu kultūras elementu un sistēmu rašanās un to integrācija sociālajā praksē;

Tradīciju mantošana - Kultūras pārnese no vienas paaudzes uz otru, ņemot vērā sabiedrības aktuālās prasības;

Citas kultūras aizguvumu un ieviešana jaunā vidē, kas vērojama kultūras sakaru rezultātā;

Kultūras degradācija vai modernizācija, kultūras transformācija ar jaunu elementu rašanos un iepriekšējo elementu atmiršanu;

Kultūras elementu jēgas un sakarību izmaiņas;

Sabiedrības krasi pāreja no vienas kultūras sistēmas uz citu.

Pamatjautājums:

Masu kultūra starpkultūru attiecību veidošanās procesā
mūsdienu sabiedrība

Galvenie masu kultūras rašanās priekšnoteikumi

(vēsturiskais konteksts):

Masu kultūras veidošanās priekšnosacījumi

Par vienu no masu kultūras veidošanās priekšnosacījumiem var uzskatīt vissenāko kultūru, jo pēc būtības tā tika attiecināta uz visiem cilvēkiem un tos arī vienoja.

Galvenie masu kultūras rašanās priekšnoteikumi:

rūpniecības revolūcija;

darba dalīšana un konveijera veida ražošana;

ražošanas atbilstība vidusmēra strādājošā izglītībai – „masu cilvēks”;

Masu ražošana pie konveijera

Rodas īpaša
industriālā
arhitektūra, kas
norobežojās no
pārējās pilsētas
apbūves, ko veidoja
kompaktas kārtības
sistēma

- ▣ *Darbu telpu specializācija* –
izejvielu uzglabāšana,
ražošana,
gatavās produkcijas novietošana
u.c.
- ▣ Noteiktas produkcijas ražošana
– izgatavošana
- ▣ Katra cilvēkam bija sava vieta
- ▣ Uzņēmēju kontrole pār laiku
un telpu

VEF (Valsts elektrotehniskā fabrika) - ir lielākā Latvijas rūpnīca padomju gados

Vadošais komutācijas tehnikas ražotājs
bijušajā
Padomju Savienībā.

VEF ražoja telefona centrāles, telefona
aparātu radioaparātus un citu produkciju.

Rūpnīcas pamatkorpusi atradās Rīgā,
Brīvības
gatvē 214, tie aizņēma veselu kvartālu.

Lielākā daļa rūpnīcas korpusu uzcelta
19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā.

Līdz Pirmajam Pasaules karam šeit atradās
elektromehāniskā rūpnīca "Unions".

Noteiktas produkcijas ražošana – izgatavošana

- ▣ Pasaules tirgu bija iekarojis mini fotoaparāts Minox.
- ▣ Minox bija mazākais melnbaltais fotoaparāts tolaik. Un tas bija labākais VEF veikums. Ar to arī VEF kļuva vairāk pazīstams pasaulē
- ▣ 30. gadu beigās ik mēnesi fabrikā saražoja aptuveni 500 telefona aparātu un 400 telefona centrāļu.

1932. gadā uzņēmumu pārdēvēja par VEF – atšifrējumā (Valsts elektrotehniskā fabrika).

Tolaik VEF ražoja visu, kam varēja rast noietu

- remontēja sakaru aparatūru, izgatavoja telefona centrāles un elektriskās spuldzes, fotoaparātus un gludekļus, radioaparātus un kabatas lukturīšus, telefona aparātus un fotopapīru, elektroarmatūru, darbgaldus un pat sporta lidmašīnas (skat. VEF lidmašīnas).

- ▣ Tika arī samontētas automašīnas.

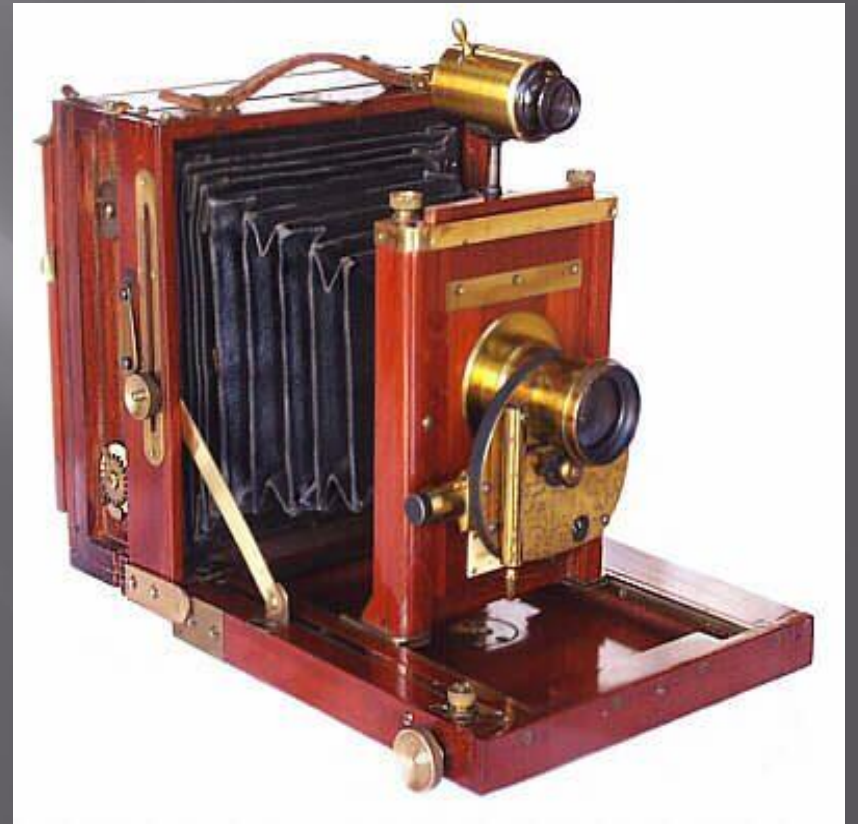
Galvenie masu kultūras rašanās priekšnoteikumi:

- ▣ **urbanizācija**
- ▣ Dzīve tālumā no fabriku skaņām un strādnieku dzīvojamajiem rajoniem
- ▣ Milzīgs cilvēku daudzums ceļoja no dzīvesvietas uz darbu un atpakaļ
- ▣ Sāka izzust mazās rūpnīcas un sīkie veikali

Galvenie masu kultūras rašanās priekšnoteikumi:

- ▣ *strādājošā vēlēšanās izklaidēties pēc smagās darba ikdienas*
- ▣ *cilvēka alkas pēc izjustiem pārdzīvojumiem*

Fotogrāfija

Fotogrāfija

- ▣ 1890. gads pirmās aplūveida fotogrāfijas uzņemtas ar "Kodak" nosaukuma kameru

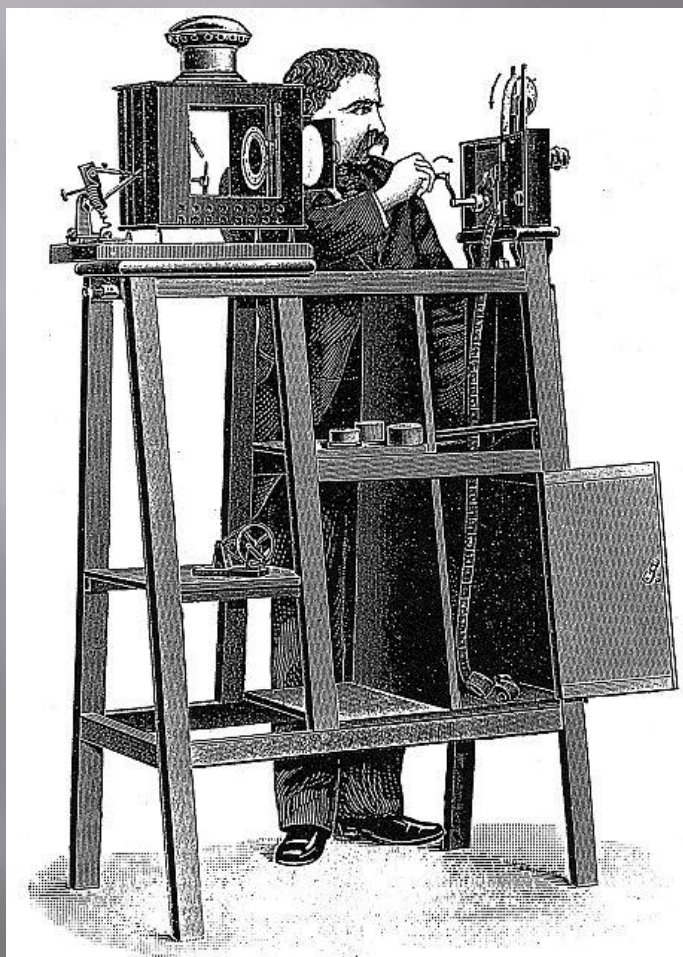
Pirmās foto kameras

Džordžs Īstmens ar kameru
“Kodak”

- ▣ Franču izgudrotāji brāļi Luijs (1864-1948) un Ogists Limjēri.

- Kinematogrāfs radās 1895. gadā un kļuva par pilnīgu sabiedrības izklaidētāju un nepiepildīto cerību-sapņu piepildījumu.

Elitārās un masu kultūras mijattiecības

▣ **Liels ekrānu laikmets**

Kino bija starptautisks medijs

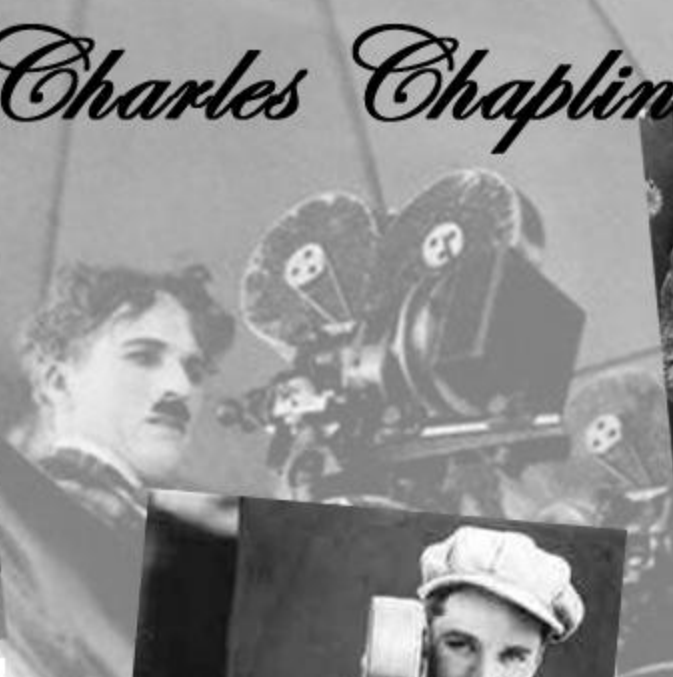
- ▣ Uz katru britu, kas pirka ikdienas laikrakstu, bija divi, kas pirka kinobiļeti

- ▣ Savstarpēji viens otru bagātināja avangards un masu kultūra
- ▣ Rietumu valstīs notika pārorientācija no izglītoto slāņu elitārās domāšanas uz masu mediju radīto šablonisko domāšanu
- ▣ Iknedēļas pārskatu filmas

Čārlijs Čāplins ar savu saraustīto gaitu bija starp pirmajiem, kura soļi bija skatāmi ekrānā.

Charles Chaplin

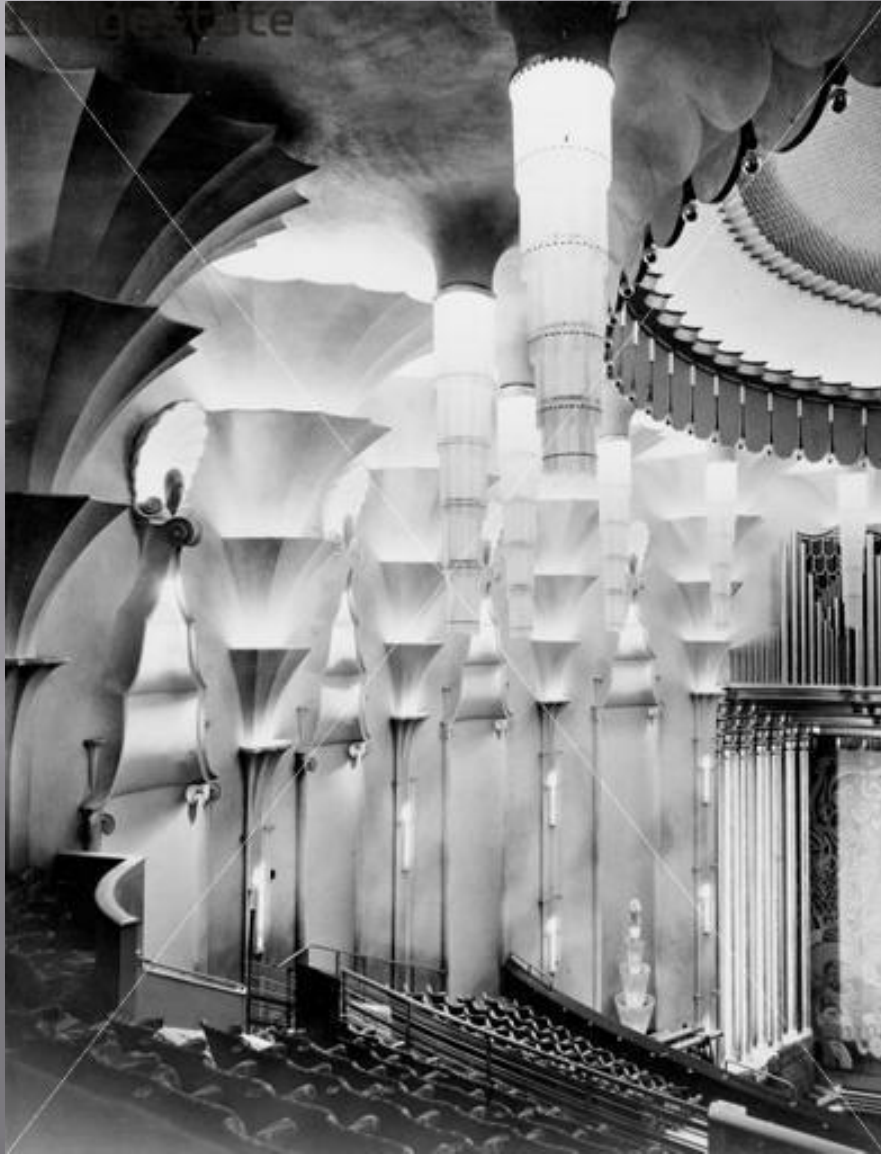

Kinofilmu demonstrēšana

20. gs. 20. – 30. gadu
kinofilmu
demonstrēšanas ēkas

Kinoapmeklētāji bauda greznību

- ❑ Kinozāles interjers, Londona, 1929. gads
- ❑ Bagātīgs interjers Art Deco stilā
- ❑ Mākslinieki: Trent & Lewis.

Stāstījums ir visur

Stāstījums ir:

**teātrī;
televīzijā;
kino;
mākslas galerijās;
grāmatās;**

.....

Stāstījums Starpkultūru attiecību veidošanā

Stāsts ir vislabākais veids:
kā raisīt emocijas,
paust idejas un
informēt.

Kas ir stāsts?

Stāstījums ir - ar savstarpēji saistītiem
notikumiem, kas vieno cilvēkus, viņu rīcību un
centienus kompozīcija.

Stāstījuma tehnikas

- ▣ Dramatiskā stāstījuma tehnika
- ▣ Nedramatiskā stāstījuma tehnika
- ▣ Interaktīvā stāstījuma tehnika

Sergejs Eizenšteins

"Streiks" (1924), "Bruņukuģis "Potjomkins"" (1925), "Oktobris: desmit dienas, kas satricināja pasauli" (1927), "Vecais un jaunais" (1929), "Aleksandrs Nevskis" (1938), "Ivans Bargais" (1. daļa 1945, 2. daļa 1946/1948, 3. daļa 1946, nepabeigta) - 6 filmas, kas šokēja pasauli. Tās uzņēmis padomju režisors Sergejs Eizenšteins, radot jaunu unikālu kino valodu, kas ietekmēja visas pasaules kino turpmāko attīstību.

Izcilais kinorežisors, scenārists, mākslas teorētiķis Sergejs Eizenšteins dzimis 1898. gada 22. janvārī Rīgā. Viņa tēvs Mihails Eizenšteins bija viens no mūsdienās daudzīnātā Rīgas jūgendstila jeb Art Nouveau arhitektūras veidotājiem Krievijas impērijas laika Rīgā 20. gadsimta sākumā.

Vēlākais kinoklasiķis mācījies Rīgas reālskolā, studējis Petrogradas Civilinženieru institūtā un izglītojies krievu režisora Vsevoloda Meierholda vadītajās režisoru darbnīcās.

Viņa kopdarbs ar Liepājā dzimušo operatoru Eduardu Tišē "Bruņukuģis Potjomkins" (1925) joprojām atzīta par vienu no visu laiku labākajām filmām pasaules kino vēsturē.

konflikts, kontrasts, cīņa

acs + ūdens = raudāt

Sergeja Eizenšteina filma "Bruņukuģis "Potjomkins"".

Tās kadri –

pa Odesas kāpnēm lejup ripojošie bērnu ratiņi, šāvienam paceltie bruņukuģa lielgabalu stobri, sarkanais karogs mastā – kļuvuši par ikoniskiem attēliem pasaules kino vēsturē. Savulaik filma pilnībā izmainīja kino montāžas jēdzienu, un aizvien no jauna tā tiek ierīndota starp visu laiku labākajām filmām. "Bruņukuģis "Potjomkins"" ir Sergeja Eizenšteina versija par 1905. gada sacelšanās ietvaros notikušu matrožu dumpi un tā apspiešanu. Protestējot pret necilvēcīgajiem dzīves apstākļiem uz kuģa, matroži rīko sacelšanos. Tās iniciators Vakulinčuks kaujā iet bojā. Odesas iedzīvotāji pulcējas ostā, lai atvadītos no Vakulinčuka un sveiktu kuģa komandu. Piepeši uz ostas kāpnēm parādās cara armija...

Drāmas likumi

konflikts - galvenā loma
piešķirta cietušajam

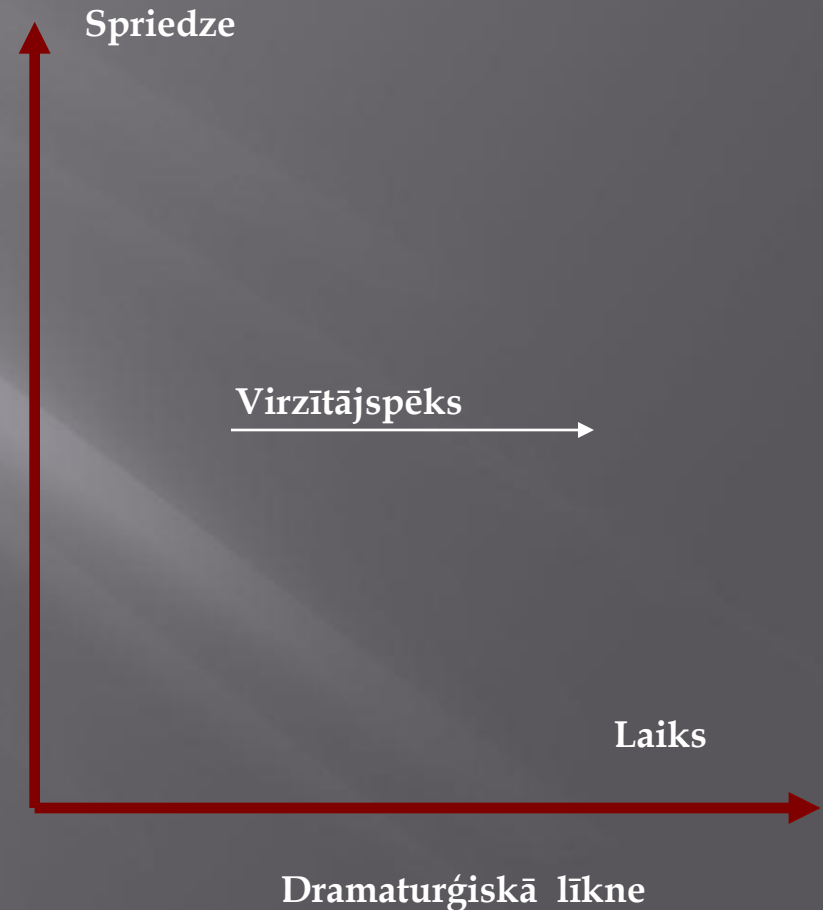
Uzstādījums

Pasniegšanas veids un izklāsts

Konflikta kāpinājums

Konflikta atrisinājums

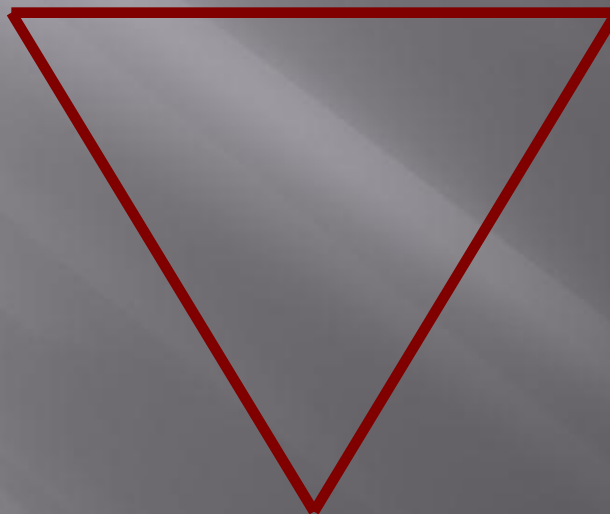
Izskaņa

Drāmas likumi

Vajātājs

Glābējs

Upuris

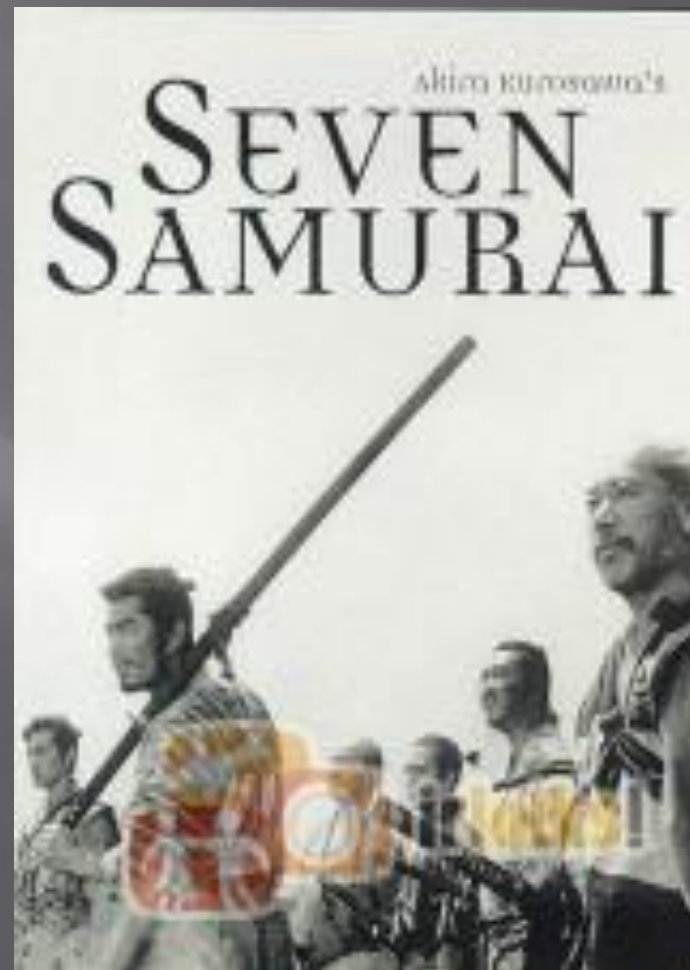
Akira Kurosovs

Septiņi Samuraji (1954)

▣ Kādā mazā ciematā 16. gadsimta Japānā drīz grasās notikt ražas novākšana, bet kādu dienu viens no zemniekiem pamana bandītus, kuri novēro ciematu un norunā, ka uzbruks tam, kad raža būs novākta. Ciemata iedzīvotāji ir šokā un nezin kā rīkoties, tomēr kopā ar ciema vecāko, tie nolemj, ka vajag meklēt samurajus, kas aizsargātu ciematu. Diemžēl iedzīvotājiem nav līdzekļu ar ko tie varētu samaksāt samurajiem, tādēļ viņi dodas uz pilsētu, lai meklētu tādus aizsargus, kas būtu gatavi strādāt par maizes tiesu.

▣ Samurajs veterāns, kam tagad pienākuši grūti laiki, piekrīt ciema iedzīvotāju lūgumam aizsargāt tos no labi bruņotiem bandītiem, kas regulāri uzbrūk ciemam. Viņš sapulcina vēl sešus samurajus, lai palīdzētu viņam, un kopīgi viņi apmāca ciema iedzīvotājus, kā aizsargāt sevi, par atlīdzību saņemot trīs mazas maltītes dienā.

▣ Filma savu kulmināciju sasniedz brīdī, kad 40 bandīti uzbrūk ciemam un izvēršas iespaidīga un dramatiska kauja..

Kino stāsta izpratnes veidošana

Stāsts ir vislabākais veids:
kā raisīt emocijas,
paust idejas un
informēt.

Kas ir stāsts?

Stāstījums ir - ar savstarpēji saistītiem notikumiem, kas vieno cilvēkus, viņu rīcību un centienus kompozīcija.

Melodrāma

- ▣ Nav populārāka kino žanra kā melodrāma.
- ▣ Cik daudz asaru liets kino zālēs, cik līdzīgi just...
- ▣ Līdzko kino iemācījās stāstīt stāstus, uz ekrāna parādījās melodrāmas:

Skaidras labā un ļaunā attiecības.

- ▣ Uzticība un nodevība.
- ▣ Tikums un netikums.
- ▣ Kāpinātas emocijas.
- ▣ Intrigas.
- ▣ Mīlētāju ceļš uz savienošanos un šķēršļi, kas tiem jāpārvar.
- ▣ Liktenīgas nejaušības, kas iejaucas dzīves ritumā.
- ▣ Mīlestība, kas uzvar visu, pat nāvi...

- ▣ Šie elementi ir gandrīz katrā filmā, kuru skatītāji grib skatīties.

Daži fakti

▣ Filmu izmēri

- ▣ Lai uzņemtu 1 minūti garu epizodi, nepieciešami 27 m filmas
- ▣ Pilnmetrāžas filmas uzņemšanai nepieciešami 2,5 km lentes
- ▣ Filmu standartplatums ir 35 mm
- ▣ Visgarākā filma, kas ilgst 85 stundas, ir amerikāņu režisora Dž. H. Timmisa filma "Zāles pret bezmiegu"
- ▣ Vislielākie panākumi bija populārajām franču filmām, kas apvienoja smalku intelektuālismu ar plašu publiskumu

“Sapņu fabrika” Holivuda”

- ▣ Holivudas zelta laikos dominēja amerikāņu filmas (izņemot Japānu, kur ražoja tikpat daudz filmu, cik ASV)
- ▣ Pirmā pasaules kara priekšvakarā Holivuda ražoja tik daudz filmu, cik visa pārējā kinoindustrija pasaulē kopā
- ▣ 1937. gadā Holivudā tika saražotas 567 filmas gadā – vairāk kā 10 filmas katru nedēļu

http://4.bp.blogspot.com/_AQ7G7SixcC4/TTTSxWpu1UI/AAAAAAAAAEh4/UhiuLu1zQ6c/s1600/hays+code.jpg

Zvaigžņu kults

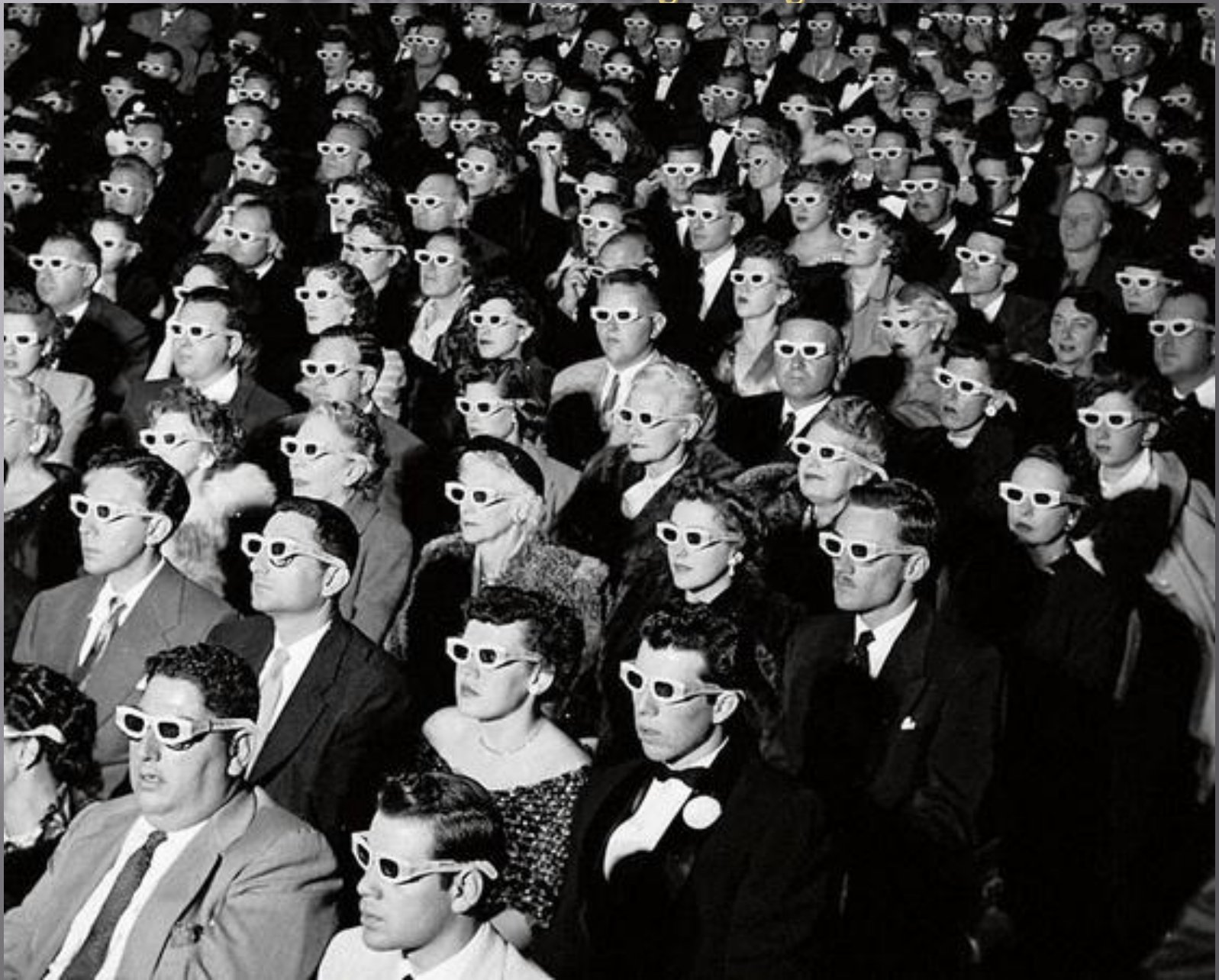
- ▣ Zvaigznes dzīvoja nerasniedzamā pasaulē, taču privāti tās bija vienkārši cilvēki
- ▣ Zvaigznes ielūdza savos dzīvokļos žurnālistus un līdz ar to – arī publiku, stāstot visās detaļās par priekiem, bēdām un mīlestību
- ▣ Žurnālisti sāka praktizēt zvaigžņu patvērumu vietu ielenkšanu ar teleobjektīvu palīdzību

"Džeza dziedātājs". 1927

3D kino seanss. 20.gs. 50.gadi. ASV

Vai mēs dzīvosim ekrāna realitātē, kas aizvietos reālo pieredzi, un kļūsim emocionāli atpalikuši un aprobežoti?

Lai no tā izvairītos, mums nepārtraukti jāiezīmē robeža starp attēlu un realitāti.

Kino plakāti

- ▣ 1934. gads, plakāts filmam "Melnais kaķis", Zviedrija

1895.gads - brāļi Limjēri konstruēja pirmo filmu kameru

Izplatījās kustīgās bildes

Filmas rullis

Krāsu filma

Kameras kļuva mazākas

Filma kļūst par pagātņi

Digitālās kameras

Datorekrāns

Mobilie tālruni

**Attēli:
gleznas,
fotogrāfijas vai filmas – sabiedrības ietekmēšanai
lietoti vienmēr.**

**Par kontekstu kalpojuši un joprojām to dara:
relīģija,
zinātne,
ziņas vai
reklāma.**

Masu kultūrā nozīmīgi aspekti

Mākslai, kas gribēja gūt panākumus, nācās rēķināties ar plašam masām nekā ar tradicionālo gaumi

- ▣ **Detektīva žanrs literatūrā**
 - ▣ Konana Doila varonis Šerloks Holmss (19.gs. 80. gadi)
 - ▣ Agatas Kristi varonis Erkils Puaro

Masu kultūrā nozīmīgi aspekti 20. gs.sākums

Mākslai , kas gribēja gūt panākumus, nācās rēķināties ar plašam masām nekā ar tradicionālo gaumi

▣ Laikrakstu izdevniecība

- ▣ 1912 gadā Parīzē bija vairāk nekā 300 dienas laikrakstu -
- ▣ 62 Parīzē
- ▣ 242 provincē
- ▣ 94 provincēs bija sava dienas avīze

- ▣ Reportāža, kas uzsvēra faktu nozīmi
- ▣ Tipiskā industriālā valstī bija 300- 350 avīžu uz 1000 iedzīvotājiem
- ▣ Lielbritānijā 600 avīžu uz 1000 cilvēkiem
- ▣ Bulvārprese

Masu kultūrā nozīmīgi aspekti 20.gs. sākums

Mākslai, kas gribēja gūt panākumus, nācās rēķināties ar plašam masām nekā ar tradicionālo gaumi

▣ Radio

▣ Pirmo reizi vēsturē cits citam nepazīstami cilvēki nejauši klausījās vienu un to pašu

▣ Jomas: sports, ziņas, sarunas

▣ Spēja sasniegt miljonus cilvēku, kuri jutās personīgi uzrunāti

▣ Izcili ietekmīgs instruments, ar kura palīdzību uzrunāt masas

▣ Izcili ietekmīgs instruments, ar kura palīdzību veikt propagandas darbu

▣ Izcili ietekmīgs instruments, ar kura palīdzību reklamēt preces

▣ Deva iespēju klausīties mūziku lielam cilvēku skaitam un izmainīja tās lomu cilvēka ikdienas dzīvē

Preses, fotokameras, filmu, skaņuplašu,
radio – attīstību noteica tehnoloģijas un
ražošana

Masu produkcija

Masu produkcijas
ražošanas
tehnoloģiju attīstība

būtiski ietekmēja
cilvēka izskatu un
modes tendences.

- ▣ elektriskās plītiņas,
- ▣ putekļu sūcēji,
- ▣ veļas mazgājamās mašīnas,
- ▣ ledusskapji,
- ▣ elektriskie gludekļi, u.c.,

Tautas un masu kultūras salīdzinājums

▣ Tautas kultūra

- ▣ Daiļrade
- ▣ Dziļums
- ▣ Lokāls, etnoreģionāls raksturs
- ▣ Kolektīva daiļrade
- ▣ Tradīciju saglabāšana
- ▣ Rodas ārpuspilsētas teritorijā

▣ Masu kultūra

- ▣ Izklaide un patērēšana
- ▣ Virspusējība
- ▣ Plaša izplatība, starptautisks raksturs
- ▣ Apzināts autora individuāls darinājums
- ▣ Pakļaujas modes tendencēm
- ▣ Rodas pilsētā

Masu sabiedrība

- ▣ Masu kultūras sabiedrībai raksturīgas trīs galvenās masveidīguma formas
- ▣ Preču masveida ražošana
- ▣ Preču masveida patēriņš
- ▣ Labi funkcionējoši masu saziņas līdzekļi

Starpkultūru attiecības ietekmē masu kultūras veidošanos sekmējošie faktori:

globalizācijas procesi;

informatīvās un komunikāciju telpas attīstība,

vispārinātas informācijas nodošana, kura saprotama visu slāņu sabiedrības uztveres līmenim;

politiskās ideoloģijas ietekme, manipulējot ar masu psiholoģiju.

*Starpkultūru attiecību veidošanās procesā
masu kultūrai raksturīgākās pazīmes:*

starptautisks skatījums;

pieejamība un saprotamība visiem sabiedrības slāņiem;

mākslinieciskā vērtība ir mazāka nekā elitārās kultūras produktu radītās mākslinieciskās vērtības;

veidojas liela masa lietpratēju un pazinēju auditorija sabiedrībā.